

De Stichting Wetenschappelijk Natuur en Milieubeleid (SWNM) is de luis in de pels van natuur en milieubeleid. De SWNM wil een praktijkgericht natuur- en milieubeleid gebaseerd op toetsbare feiten. De SWNM heeft een grote achterban bij mensen met praktijkkennis van de natuur als vissers en boeren, en draait zonder subsidie van de overheid. Zij wordt ondersteund door (emeritus-)academici die hun sporen verdienen in onderzoek en wetenschap.

1. Waarom de SWNM-Natura 2000 voor dummies?

Er bestaat bij natuurgebruikers als vissers veel verwarring over de manier waarop Nederland Natura 2000 invult. [Het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie \(EL&I\) sluit tientallen procenten visgebied op Wad en Noordzee uit naam van Natura 2000.](#) De SWNM toont in vraag-antwoord-vorm wat Europees beleid is, en wat EL&I toevoegt met Imares van Wageningen UR en geestverwanten bij actiegroepen.

2. Wat is Natura 2000?

Een combinatie van twee Europese richtlijnen voor natuurbescherming, de Vogelrichtlijn uit 1979 en de Habitatrichtlijn die in 1994 in werking trad. Natura 2000 is een juridische maatregel, die alle Europese natuurgebieden één administratief label geeft. Het is dus géén netwerk van Europese natuurgebieden dat op elkaar aangesloten moet zijn, zoals in het beschermingsregime van de Ecologische Hoofdstructuur in Nederland.

3. Nederland vult Natura 2000 anders in dan andere EU-landen?

Ja, niet alleen op zee, maar ook op land. De juridisch afwijkende manier van handelen is beschreven door [Stichting Instituut Quatro op 22 november 2010](#). Deze juristen toetsten de Nederlandse invulling van Natura 2000 met Europese wetgeving in hun rapport 'Europese natuur- en milieuwetgeving in hun rapport ['Natura 2000, Europese Verplichtingen en Nederlandse Koppen'](#).

4. Wat zijn de belangrijkste verschillen?

Belangrijke conclusie is dat Nederland ook verbeterdoelen doorvoert, voor gebieden die bij de zogeheten nulmeting in 2004 nog in goede staat van instandhouding verkeerden. De SWNM beschrijft hier de voor de visserij op Wad en Noordzee relevante afwijkingen die worden doorgevoerd onder verantwoordelijkheid van Natura 2000-projectleider Ton IJlstra van het Ministerie van ELI. En hoe deze aanvullingen het Natura 2000-proces inslopen.

5. Staat in de Habitatrictlijn van Natura 2000 dat economische activiteit verboden is?

Nee. Het uitgangspunt van de Habitatrictlijn is *'Ja, tenzij'*. Dus bestaand gebruik als landbouw, visserij en jacht mogen doorgang vinden tenzij zij [kwalificerende](#) waarden van een gebied in gevaar brengen. Dus alleen waarden die het gebied uniek maken.

6. Dus Nederland handelt in strijd met de geest van de Habitatrictlijn?

De invulling van Natura 2000 op Wad en Noordzee ten aanzien van visserij staat haaks op de geest van de Habitatrictlijn. Is eenmaal een beheerplan opgesteld, dan koppelt Nederland Natura 2000 aan de 'nee, tenzij-benadering' van de Natuurbeschermingswet uit 1998, wat het tegengestelde is van de 'Ja, tenzij-benadering' uit Natura 2000. Nederland legt de bewijslast voor ónschadelijkheid bij de natuurgebruiker neer, in

plaats van dat de overheid moet aantonen dat de gebruiker schade toebrengt. [Stichting Instituut Quatro](#) heeft die juridische afwijkingen al beschreven, de SWNM beschrijft de ecologische kant. Bij de bouw van windparken hanteert de overheid wél vaak de Jantenzij-benadering.

7. Wanneer is gebiedssluiting wél gerechtvaardigd in Natura 2000-gebied?

Gebiedssluiting voor visserij kan werken als tijdelijk hulpmiddel bij natuurbescherming of wanneer visbestanden te veel onder druk staan. Zo'n zwaar redmiddel is alleen gerechtvaardigd – in Natura 2000- als de ecologische kwaliteit van een gebied als het gebied [bij DE NULMETING](#) in 2004 als matig tot slecht is beoordeeld. Dat is bij Habitat H1110, de Noordzeekustzone niet het geval.

8. Wat is die nulmeting van Natura 2000?

De nulmeting beschrijft de staat van instandhouding bij aanmelding van Natura 2000-gebied. Nederland heeft in 2004 de zogenaamde 'nulmeting' overhandigd via standaardgegevensformulieren van 142 habitatrictlijngebieden en 9 Vogelrichtlijngebieden. In totaal zijn nu 162 gebieden aangemeld voor Natura 2000.

Bij de nulmeting in 2004 verkeerde 87 procent van de gebieden in goede staat van instandhouding. Slechts 13 procent kreeg het label matig tot slecht. Europa schrijft alleen dwingende maatregelen tot kwaliteitsverbetering voor bij die laatste categorie.

9. Noem een voorbeeld waarin Nederland afwijkt van die nulmeting?

Nederland schrijft ook verbeterdoelen voor bij gebieden die als 'gunstig' waren beoordeeld. Het aspect oppervlakte van de kustzone habitat H1110 was gunstig. Maar de overheid breidt nu onder de vlag van Natura 2000 de oppervlakte van beschermd gebied uit tot de -20 NAP-dieptelijn waar eerder al -15 NAP volstond. Dat is ingevoegd door Imares, op aanwijzing van onder andere Imares-eendendeskundige Mardik Leopold.

Ook de aanwijzing van 25 procent gesloten gebied voor garnalenvisserij en het op handen zijnde verbod van boomkorvisserij, hebben niets te maken met een voor Natura 2000 vastgestelde ecologische toestand zoals Nederland bij de nulmeting in 2004 vaststelde. Als dwingende soort voor gebiedssluiting wordt onder andere de zwarte zee-eend gebruikt. Als wintergebied zijn Duitsland en Denemarken voor de eend even belangrijk, of zelfs belangrijker. Maar daar is de eend populair jachtwild.

11. Dus de wijze waarop Imares beheersdoelen opstelt voor Natura 2000, veroorzaakt de afwijking met buurlanden en niet de nulmeting?

De SWNM beschreef op [4 september in Visserijnieuws in deel 2 van het essay 'De Primitieve Verbeelding aan de macht'](#) al de vele fouten en tegenstrijdigheden in Imares-rapportage voor Natura 2000. Daardoor zijn de beheersdoelen ontoetsbaar en is onduidelijk welke natuur waardoor verbeterd wordt, bij voorgenomen beleid. De bevinding van de SWNM ten aanzien van deze beheersdoelen stemt overeen met de [Reviewcommissie Natura 2000 met Wim Wolff](#). Echter, ook na die aanbevelingen heeft het Ministerie van EL&I niets veranderd aan voorgenomen beleid.

12. Dus zonder onafhankelijke toetsing, bepalen Imares-auteurs wat met Wad en Noordzee gebeurt onder de vlag van Natura 2000?

Formeel gezien niet- en Imares is juridisch gezien ook gevrijwaard van iedere aansprakelijkheid. Maar in de praktijk wel omdat onafhankelijke toetsing ontbreekt en de overheid ze vrij spel geeft. De rechter –zoals bij de Raad van State op 16 maart 2011- beroept zich op de beschrijving die auteurs van Imares van de natuur geven. Het Ministerie van ELI neemt de aanbevelingen van Alterra/Imares kennelijk altijd integraal over. De projectleider Natura 2000 Ton IJlstra heeft dat bevestigd in een gesprek op 8 september 2011 in Breukelen. Imares is de enige partij waarmee de overheid tot nu toe in zee wil.

13 Welke belangen heeft Imares daarbij?

Imares is een vraaggericht onderzoeksinstituut dat commercieel moet draaien, waar medewerkers een cursus 'omgaan met de klant' krijgen. Partijen die miljarden euro's subsidies krijgen zijn een interessantere inkomstenbron dan visserij: bijvoorbeeld om onderzoek te doen naar milieu-impact van de bouw van Offshore-parken zoals Imares al jaren doet voor de kust van Egmond. Een directielid van Imares, dat de meeste Natura 2000-rapportage begeleidt is ook bestuurslid voor windfarmlobby-organisatie We@Sea. Onderzoekers van Imares lobbyen al sinds 1990 voor zeereservaten, treden op voor anti-visserijfilms van Greenpeace. Het Ministerie van EL&I is op de hoogte van die kleuring, maar steunt Imares, en weigert kritisch naar hun werk te kijken. Bij het ontbreken van onafhankelijke toetsing wordt de zeer gekleurde visie van Imares automatisch beleid.

14. Waaruit komt de wens dan wél voort, om vissers hun visgebied af te nemen?

Dat vissers visgebied zouden verliezen staat wél verwoord in het Integraal Beheersplan Noordzee 2015 (IBN 2015), dat in juli 2005 werd vastgesteld door de Ministerraad. Visserij zou – naast de instelling van zeereservaten - plaats moeten maken voor omvangrijke offshore windparken. Aan de bouw van deze parken in Natura 2000-gebied besteedt het Ministerie van ELI momenteel een ruime 8 miljard euro's subsidie zo bevestigt [de Algemene Rekenkamer](#) in 2010. Dat is het gevolg van Europees klimaatbeleid. De ecologische passages tegen visserij in IBN2015 zijn ook afkomstig van een directielid van Imares. Met meer windmolens en minder vissers zou de zee 'gezond' worden. Op [19 augustus 2011 in Visserijnieuws](#) beschreef [de SWNM in het eerste deel van essay 'De Primitieve Verbeelding aan de Macht'](#) de ideologische kleuring van deze opvattingen.

14. Maar het Ministerie van EL&I zegt dat andere landen óók visgebied sluiten, zoals Duitsland in de Doggersbank?

Opnieuw, dat heeft niets met Natura 2000-beleid te maken. Rapportage van ICES in 2008 voor de Duitse Doggersbank toont dat – als er al ecologische gegevens zijn- de ecologische toestand bij aanmelding in 2004 deze maatregel

niet rechtvaardigt. De visserijdruk werd zelfs laag genoemd. Wel bekend is dat Duitsland omvangrijke windparken plaatst in Natura 2000-gebied zoals Borkum Riffgrund. Ook het gevolg van Europees klimaatbeleid. In theorie zou zij dat moeten compenseren in andere gebieden. Die handeling heeft dus niet met het oorspronkelijke Natura 2000 te maken.

15 Wat wil het Ministerie van EL&I bereiken onder de vlag van Natura 2000?

De projectleider van het Ministerie van ELI voor Natura 2000, Ton IJlstra bevestigde op 8 september in Breukelen dat hij Natura 2000 gebruikt om druk te zetten op vissers om te 'vernieuwen'. Volgens hem zouden vissers pas vernieuwen als de overheid ze daartoe dwingt. Natura 2000 zou een mooie duw zijn om vissers de door het Ministerie van EL&I gewenste richting in te krijgen.

16 Wat houdt die 'vernieuwing' volgens het Ministerie van EL&I dan in?

Gebiedssluiting zorgt voor een 'natuurlijke'sanering. Het duwt kleine vissers met financiële problemen over de rand richting faillissement. De overblijvers moeten dan voortaan voldoen aan eisen van Imares en fondsenwervende actiegroeperingen als Stichting de Noordzee en Coalitie Wadden Natuurlijk. Deze actiegroepen tonen op 15 oktober namens het Ministerie van EL&I welk vistuig vissers nog mogen gebruiken. Zij zijn ook mede drijvende krachten achter sluiting van visgebied, én lobbyist voor

windparken op zee. Het Ministerie van EL&I subsidieert deze clubs jaarlijks met tientallen miljoenen euro's om zich te laten belobbyen.

17. Waren er in Nederland al geen zeereservaten, en hoe werkte dat?

In Nederlandse kustwateren van habitat H1110 heeft gebiedssluiting voor boomkorvisserij enkel averechts gewerkt op bestanden van platvis. De Scholbox, een 38000 vierkante kilometer groot zeereservaat dat loopt van de Nederlandse kust tot Denemarken werd in 1990 verboden gebied voor boomkorvisserij met schepen van meer dan 300 pk. De verwachting was dat vermindering van visserijdruk de scholbestanden zou laten opveren. Echter, ondanks een vermindering van 87 procent visserijdruk trok de meeste vis hieruit weg. Het biologenblad Bionieuws meldde in maart 2010 dan ook dat de Scholbox als kraamkamer was mislukt.

Imares en overheid veranderden het doel van de scholbox tijdens het experiment van onderzoeksgebied in permanent zeereservaat.

18. Dus wat je aan visgrond kwijtraakt- zoals via windmolenparken en zeereservaten krijg je nooit meer terug. Waarom geven Visserijorganisaties en Productschap Vis die visgrond dan zo eenvoudig weg?

Daarop kan de SWNM geen goed antwoord geven. Wel duidelijk is dat de huidige positie van de visserij is toe te schrijven aan deze vertegenwoordigers. Zij hadden al 10 jaar eerder een daadkrachtig antwoord kunnen formuleren op actiegroepen en hun geestverwanten bij Imares/Alterra/Nioz. En zij hadden hun ecologische expertise op orde kunnen hebben, zodat zij tegen Imares/overheid weerwoord konden bieden.

19. De onderhandelingen over VIBEG lopen al een half jaar vast over 30 miljoen euro's compensatie voor gedupeerde vissers. Is daar wel geld voor?

Het Ministerie van EL&I heeft geen geld over voor de compensatie van vissers, zo bevestigde de projectleider Natura 2000 op 8 september in Breukelen. Dat kan niet te maken hebben met bezuinigingen. Zo gaat wél een kleine miljard euro subsidie naar het windpark bij Urk en 5,3 miljard euro naar een bouwer van een windpark in Natura 2000 gebied boven Schiermonnikoog.

20. Had Natura 2000 geen kans kunnen zijn voor visserij?

Inderdaad. Vissers zijn de énige beroepsgroep die moet leven van de zee. Zij hebben belang bij een levend Wad en Noordzee vol met vis, vers natuurvoedsel voor de Nederlandse bevolking. Met datagedreven onderzoekers – liefst van buiten Imares- ter ondersteuning zouden zij kunnen laten zien dat zij de beste beheerders van de zee zijn. Bij een praktijkgerichte invulling mét serieuze ecologie, zonder ideologie was dat gelukt. Het is niet te laat om nu de koers bij te stellen. Voor onze natuur en voor onze voedselvoorziening.

Vissers kunnen winnen!

De aanhouder wint. SWNM ontstond na de strijd die de Drentse boer Jan van de Geest won van de overheid. Zijn koeien werden vergiftigd door vervuild slotwater uit rioolwateroverstorten. Via wetenschappelijk bewijs toonde hij zijn gelijk tegen waterschappen. Het verslag van zijn strijd legde hij vast in het boek 'Om het behoud van de Rechtstaat'. Van de Geest werd geridiculiseerd en tegengewerkt maar haalde zijn recht, en de vervuiling kwam hoog op de agenda van waterzuivering.